

Hrvatska biskupska konferencija i Agencija za odgoj i obrazovanje

Katehetska zimska škola
za vjeroučitelje osnovnih škola

VJERA – ZNANJE – ISKUSTVO
O vrednovanju ne-mjerljivog

Tema izlaganja:

Iskustvom do znanja. Kako iskusiti neizrecivo?

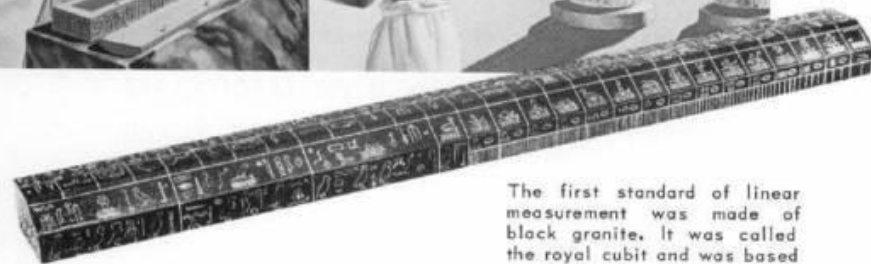
Izv. prof. dr. sc. Goran Livazović

Odsjek za pedagogiju

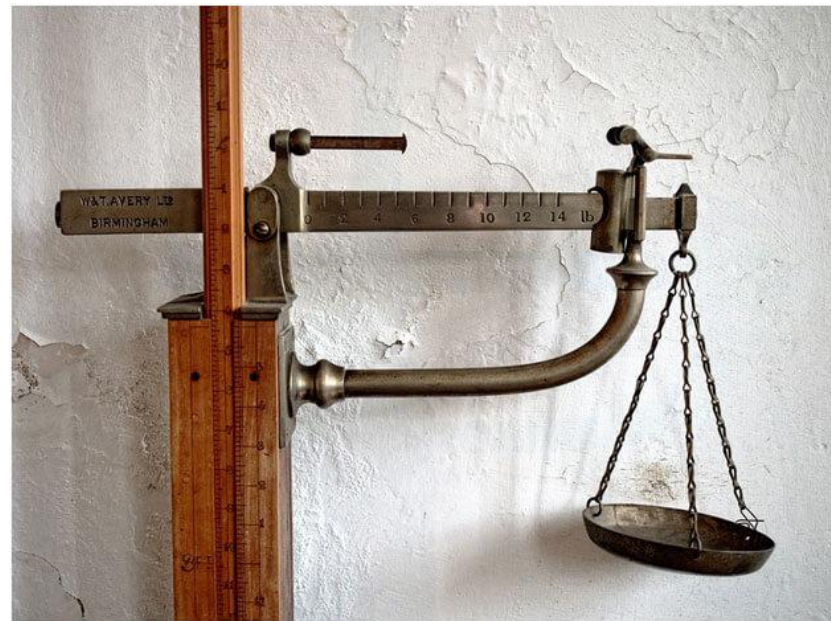
Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

10.-11. siječnja 2019.

Ljudska radoznalost i težnja spoznaji

The first standard of linear measurement was made of black granite. It was called the royal cubit and was based on the length of the pharaoh's arm.

Mjerenje nemjerljivog

- Vlastita iskustva, odnose, osjećaje i općenito zadovoljstvo životom najčešće iskazujemo i opisujemo kategorijama koje su prije svega nemjerljive- dakle, to su najčešće dimenzije osjećaja o onomu prema čemu smo pozitivni ili negativni, apatični ili strastveni
- Iako ćemo to nazvati nemjerljivim ili mekim iskustvom, ono je naša osnovna i najvažnija forma procjene i vrednovanja
- Može se zaključiti da smo savršeno sposobni mjeriti iskustva, događaje i odnose, pri čemu je jedina razlika da je način na koji to mjerimo „nekvantitativan” već više subjektivan
- Iako su osjećaji neprecizna i subjektivna kategorija vrednovanja, podložna različitim osobnim i afektivnim utjecajima, emocije su nesumnjivo glavni razlog zašto donosimo određene odluke, stupamo u odnose i općenito živimo život na određen način

Međunarodna istraživanja poput PISA-e, Southern and Eastern African Consortium for Monitoring Education Quality (SACMEQ) ili Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS).

- Ovakva istraživanja služe kao način numeričkog pojednostavljivanja složenih međuljudskih odnosa i sastavnica koje su zbilja nemjerljive
- Obrazovanje je kao proces podložno socio-kulturnim promjenama, različitim shvaćanjima, tradiciji, društvenim odnosima kao i drugim čimbenicima koji ga čine nemjerljivim entitetom
- Pritom, tražena preciznost u kvantitativnom obliku čak može i prikriti važnost onoga što se ne mjeri
- Postoji napetost između onoga što se jednostavno i lako može izmjeriti, a zapravo nije važno, te onoga što je **izuzetno važno**, a **ne može se izmjeriti**

Kriza / nestanak vrijednosti?

- Vrijednosti su organiziran set općih vjerovanja, stavova i mišljenja o onomu što je pravo, dobro i poželjno
- Vrijednosti nisu inherentne, već ih se stječe i oblikuje kontinuirano tijekom života u odnosu prema osobama, predmetima i okolnostima (Heler, 1981)
- Fyffe (cit. Rakić, Vukušić, 2010) kategorizira vrijednosti:
- moralne,
- obrazovne,
- estetske,
- socijalne,
- političke,
- religiozne,
- intelektualne,
- kulturalne,
- ekonomske...

- **Moderna opisuje sklop specifičnih sociokulturnih normi, stavova i praksi**
- Odnosi se na subjektivna i egzistencijalna iskustva i uvjete koji nastaju, odnosno njihov utjecaj na kulturu, institucije i politike (Berman 2010, 15–36).
- **Kao povijesna kategorija, moderna se odnosi na razdoblje obilježeno:**
- Propitivanje i odbacivanje tradicije
- Prioritizaciju individualizma, slobode i formalne jednakosti
- Vjerovanja u neizbježan društveni, znanstveni i tehnološki napredak i ljudsko savršenstvo
- Racionalizaciju i profesionalizaciju
- Napredak od feudalizma prema tržišnoj ekonomiji i kapitalizmu
- Industrijalizaciju i sekularizaciju
- Razvoj država-nacija s posebnim sustavom institucija (predstavnička demokracija, javno obrazovanje, birokracija) i sustava nadzora (Foucault, 1995, 170–77)

Postmoderna

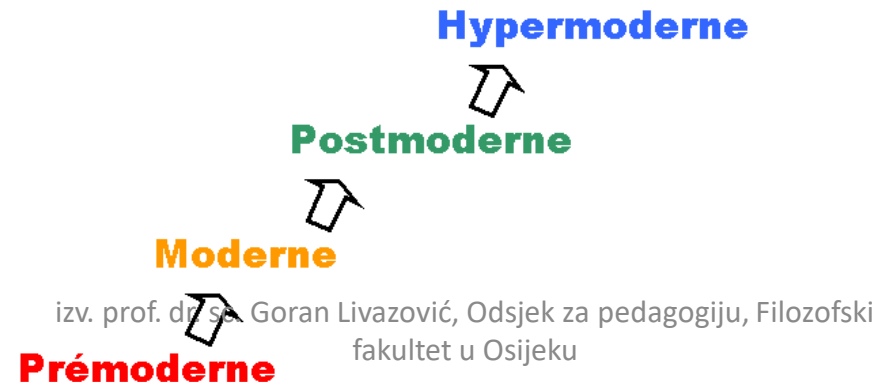
- Postmodernu obilježava napuštanje moderne i skepticizam u kulturi, umjetnosti, književnosti, povijesti, filozofiji, arhitekturi, fikciji i književnoj kritici
- Često se smatra razdobljem dekonstrukcije
- Razdoblje je to izražene kritike društva s naglaskom na re-evaluaciju ukupnog zapadnog sustava vrijednosti (ljubav, brak, popularna kultura, prijelaz od industrijske prema uslužnoj ekonomiji) od 1950-ih i 60-ih, s vrhuncem društvene revolucije 1968. (seksualna revolucija, pokret za ljudska prava, Sputnjik šok...)

Karakteristike:

- netradicionalizam,
- destandardizacija,
- fleksibilnost,
- pluralizam,
- raznolikost,
- relativizacija,
- Kulturalni nihilizam,
- otvorenost,
- kriticizam,
- fragmentiranost,
- individualizam

Hipermoderna / Supermoderna

- **Hipermoderna (supermoderna)** je vrsta, model ili razina društvenog razvoja koja odražava produbljivanje ili intenzifikaciju modernosti
- Karakteristike hipermoderne obuhvaćaju duboko pouzdanje i vjerovanje u sposobnost čovječanstva da shvati, kontrolira i upravlja svim aspektima i elementima „ljudskog iskustva”
- Tipičan iskaz supermoderne je predanost znanosti i stjecanju znanja s posebnim naglaskom na konvergenciju/usklađivanje tehnologije i biologije
- Naglasak na vrijednosti i ulozi nove tehnologije je prevladavanje prirodnih ograničenja i nesavršenosti čovjeka

Suvremene vrijednosti i odgoj

- **Slavoj Žižek** → suvremeno društvo temelji se na cijelom nizu proizvoda i aktivnosti koji nemaju pripadajuće maligne karakteristike (**LOW FAT KULTURA**

ILI **PHOTOSHOP KULTURA**)

- Kava bez kofeina
- Maslac bez masti
- Pivo bez alkohola
- Snažni automobil s niskom potrošnjom
- Starost bez bora
- Rat bez žrtava
- Suvremeno društvo nudi nam proizvod **depriviran** od pripadajućih osnovnih supstanci → virtualna stvarnost!
- **ŠVE JE DOZVOLJENO, U SVEMU MOŽEMO UŽIVATI BEZ IZLAGANJA ONOMU ŠTO NEKI DRUŠTVENI ILI ŽIVOTNI FENOMEN ČINI OPASNIM!!!**
- **HEDONIZAM BEZ OGRANIČENJA** → ono što je uzrokom štetnog djelovanja, je istovremeno i rješenje!

- **POANTA:** živimo li u vremenu i društvu kada se iste značajke očekuju i u odgoju → ODGOJ BEZ AUTORITETA

Obrazovna „uravnilovka“

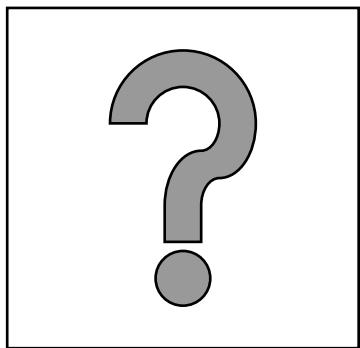
izv. prof. dr. sc. Goran Livazović, Odsjek za pedagogiju, Filozofski
fakultet u Osijeku

Što su obrazovni standardi?

- Standard:...”razina razvitka kompetencija učenika, potvrđeno dostižne empirijskim istraživanjima i proglašene poželjnim odlukama obrazovne politike, koji se vezuju uz određena godišta ili stupanj obrazovanja” (Meyer, 2004:21)
- Osnovne funkcije:
 - služe kao referentni okvir programiranja, organiziranja i izvođenja procesa poučavanja i učenja u školi
 - služe kao osnova evaluacije postignuća učenika

Obrazovni standardi i kvaliteta nastave

- **nazadovanje** u smislu normativnosti, pragmatizma, premjeravanja, autonormiranje
- društvo postavlja očekivanja (standarde), koje se **opravdava** osiguravanjem veće kvalitete škola i učinkovitosti postignuća učenika
- radi se o **ekonomizaciji** i tehnologizaciji odgoja, menadžmentu u odgoju i obrazovanju
- **pojmovi**: upravljanje kvalitetom, kompetencije, ljudski resursi, reforma upravljanja, output ili ishod, mjerljivost, standardi...

Život i kultura rada u školi?

Kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa?

Odgojnost nastave?

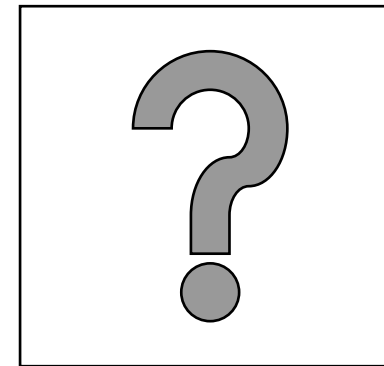
Didaktička i metodička impostacija nastave?

Uloga i djelovanje odgajatelja, nastavnika,
učitelja, pedagoga?

Položaj i aktivitet učenika?

Kulturni i socijalni kapital učenika?

...

Cilj

Kompetencija

Standardizacija u obrazovanju

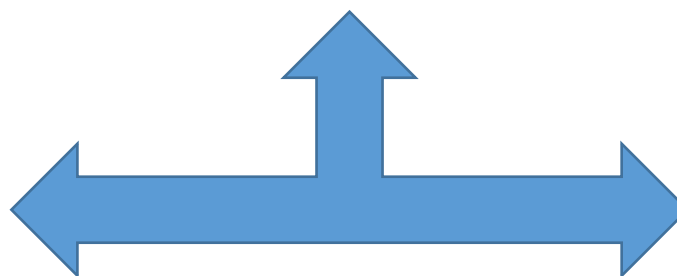
Ishodi učenja

Katalozi znanja

Vanjsko vrednovanje

Profitabilnost

Birokratizacija

Rang liste

Utilitarnost

Ljudski resursi

Normiranost

Tržišna isplativost i potrebe

Usporedivost

Izazovi suvremene škole

- Obrazovna uravnilovka → krupni kapital, multinacionalne tvrtke
- Standardizacija obrazovnih sustava
- **McDonaldezacija** visokog obrazovanja (Ritzer) s 4 glavna aspekta:
 - instrumentalno racionaliziran proces, zakoni tržišta → UČINKOVITOST
 - standardizacija i dominacija učinkovitosti → KONTROLA
 - zanemarivanje odgojnih pitanja → PRORAČUNATOST
 - zanemarivanje ljudskog rada i zamjena tehnologijom (robotizacija) → PREDVIDIVOST
- Konrad Liessmann, Teorija neobrazovanosti, 2006., 2008.

Ekonomizacija obrazovanja (K. Liessman, 2006)

Kontrola

-**neoliberalna ekonomija**
-instrumentalizirani rad
→ mehanizirani, funkcionalni zadatci s maksimalno rutinskim angažmanom
-standardizacija **bez uvažavanja** potreba i tradicije pojedinačnih obrazovnih i društvenih/kulturoloških sredina

Učinkovitost

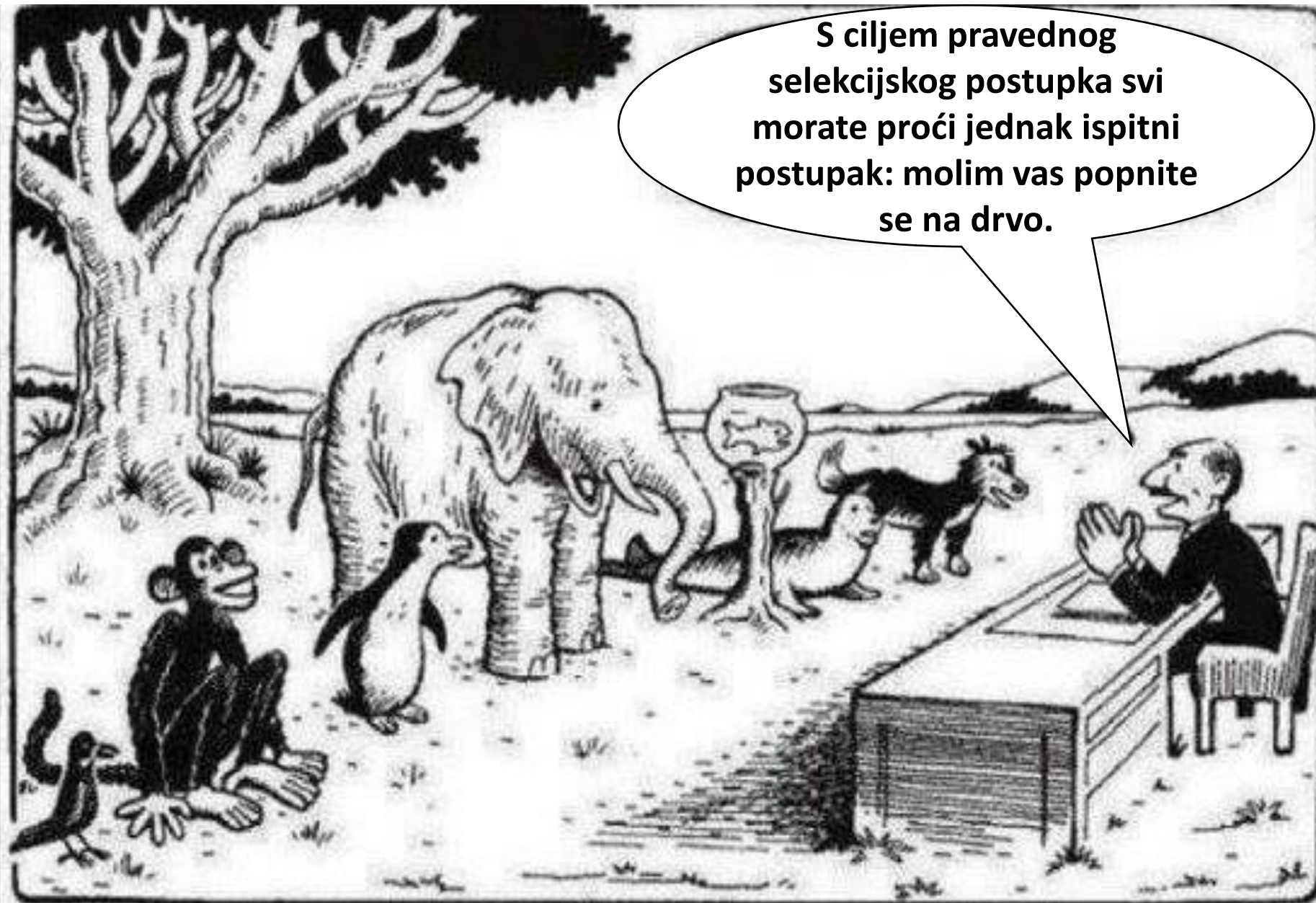
Restrukturiranje na tržišnim načelima
Škola kao tvornica djeluje prema zakonima ponude i potražnje
Umjesto općeg interesa, **naglašene** potrebe tržišta i globalizacija
Umjesto pedagogije, dominiraju ekonomske znanosti i menadžment ljudskih potencijala

Predvidivost

Birokratizacija nastavnog zanimanja
Izvanjske reforme i kontrola rada škole
Zatvoreni kurikulum
Testiranje **učinkovitosti** škole državnom maturom i centraliziranim testovima znanja
Gubitak akademske autonomije i „poučavanje za testiranje”

Proračunatost

Škole postaju **pružatelji usluga**
Sustav podložen stalnoj reformi s ciljem efikasnosti
Omasovljenje obrazovnih usluga → klasično liberalno obrazovanje postaje **luksuz dostupan samo eliti**
Naglašavanje prirodoznanstvenih, a zanemarivanje „odgojnih” predmeta

izv. prof. dr. sc. Goran Livazović, Odsjek za pedagogiju, Filozofski fakultet u Osijeku

STANDARDIZIRANI SUSTAVI OBRAZOVANJA

- 1. **reprodukcijaska funkcija** → ciljana reprodukcija postojećih ciljeva, sadržaja i oblika društva procesima:
- **kvalifikacija** → priprema za buduću profesionalnu ulogu
- **selekcija** → naobrazba ovisi o kulturnom kapitalu (proizvodi razlike)
- **integracija** → socijalizacijska uloga – škola proizvodi masovnu lojalnost ako opravdava očekivanja
- **alokacija** → škola dijeli životne šanse – uključivanje na tržište rada i ostvarivanje profesionalne uloge

- škola je mjesto života, prvih uspjeha i razočaranja, podjele životnih šansi i budućnosti
- profesionalizacijom odgoja škola preuzima zadaću suplementa obiteljskom odgoju i socijalizaciji djece i mladih
- pedagoško-psihološka uloga i djelovanje škole (komunikacija, prevencija, druženje, slobodno vrijeme, kretanje, zdrava prehrana, savjetovanje, pomoć...)
- škola kao **projekt lijepog života** u doživljavanju zajednice (Schulze, 1992)

- demokratska uloga škole → emancipacija i zrelost
- Emancipacija → razvojna zadaća ostvarivanja slobode od kontrole i vođenja
- Zrelost → učinak osobne emancipacije:
- razvoj identiteta,
- bio-psiho-socijalna zrelost
- ekonomska separacija i autonomija
- emocionalna separacija
- **Škola je zajednica personalizacije i socijalizacije**

- **Tacitno znanje** → potpuno izvan dosega uobičajene pojedinačne i kolektivne ljudske svijesti, jer predstavlja osobno znanje duboko ukorijenjeno u pojedincu, u odnosu na okolinu (uključuje uvjerenja, stavove, vrijednosti, mentalne modele te vještine, sposobnost i stručnost)
- **Implicitno** → djelomično neosviješteno znanje je znanje djelomično izvan dosega pojedinačne i kolektivne ljudske svijesti, predstavlja sistemsko znanje ugrađeno u strukturu, kulturu, etiku, procese, rutine i učinke određene zajednice (manifestira se u kolektivnom ponašanju, odnosno općim pravilima koja upućuju kako se nositi s određenim stanjima, situacijama i odlukama)
- **EksPLICITNO** → znanje potpuno dostupno osobnoj i kolektivnoj ljudskoj svijesti koje je moguće izraziti na formalne načine, te ima logički razumljive i racionalne uzroke i posljedice (moguće ga je prenositi uobičajenim oblicima i kanalima komunikacije)

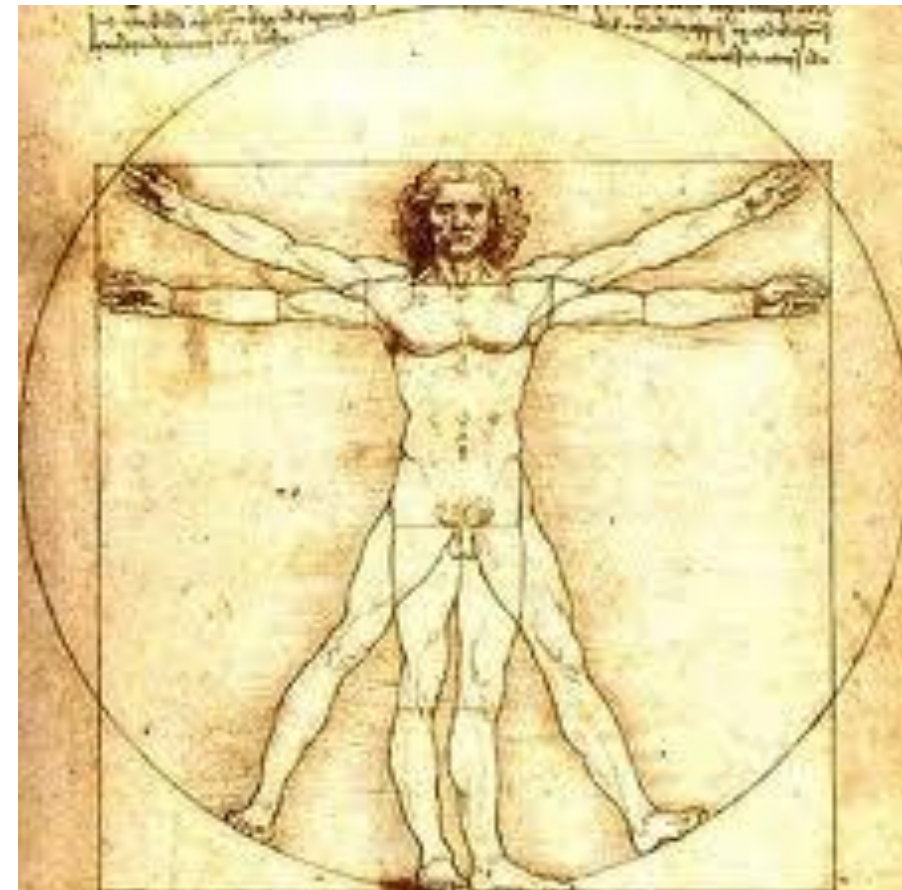
Meke vještine ili tacitno znanje

- *Predstavljaju osobine ličnosti ili interpersonalne vještine koje oblikuju sposobnost rada i interakcije s drugima osobama*
- **Komunikacijske vještine**- aktivno slušanje, pregovaranje, medijacija, neverbalna komunikacija, retorika, pripovijedanje, vizualna komunikacija, izrada izvještaja, prezentacijske vještine
- **Kritičko mišljenje** – prilagodljivost, kreativnost, fleksibilnost, snalažljivost, divergentno mišljenje, volja za učenjem, inovativnost, opažanje, umjetničke vještine
- **Suradljivost** – nošenje s pritiskom, interkulturalna vještina, interpersonalne vještine, samosvijest, socijalne vještine, rad u grupi, empatičnost, prihvaćanje kritike i savjeta
- **Pozitivan stav**- samopouzdanje, uljudnost, pristupačnost, energetičnost, poštenje, strpljenje, poštovanje, duhovitost, organiziranost, entuzijastičnost
- **Radna etika** – posvećenost, neovisnost, upornost, odgovornost, pouzdanost, otpornost, upravljanje vremenom, ustrajnost, organiziranost...)
- **Sposobnost vođenja**- upravljanje sukobima, pregovaranje, nadahnuće, organiziranost, rješavanje problema, upravljanje talentima, mentorstvo, izdavanje naloga, jasnoća komunikacije, nadziranje

Zašto alternativne pedagoške ideje i pravci?

- Kao odgovor na lekcionizam, materijalizam i krutost „stare škole”
- Montessori pedagogija
- Jena-plan Petera Petersena
- Waldorfska pedagogija
- Dalton Plan
- Pedagoška koncepcija i teorija odgoja i škole Celestina Freineta
- Pedagogija slobode u odgoju (škola Summerhill Alexandra Neilla)
- Pedagogija pragmatizma Johna Deweya
- *Učenje slušanjem postiže učinak 20%, učenje čitanjem 30%, učenje čitanjem i pisanjem 50%, učenje razgovorom 70%, a učenje aktivnim djelovanjem postiže i do 90% uspjeha (Hellbrügge, Dattke, 2011)*

- **odgojni ideal** ističe potrebu mnogostranog i harmonijskog razvitka svih intelektualnih, psihotjelesnih, moralnih, estetskih i radnih komponenti ljudskog bića.
- Teži se optimalnom razvitku temeljnih određenja čovjeka,
- intelektualnog ili racionalnog područja (znanja, činjenice, generalizacije),
- tjelesnoga (cjelovit i skladan razvoj),
- emocionalnog (osjećajni odnos i povezanost),
- moralnog (temeljne odgojne vrijednosti),
- estetskog (ravnoteža, simetrija, sklad) i radnoga područja (navike, odgovornost, aktivna participacija)
- duhovnog (vrednote, emocije, predanost)

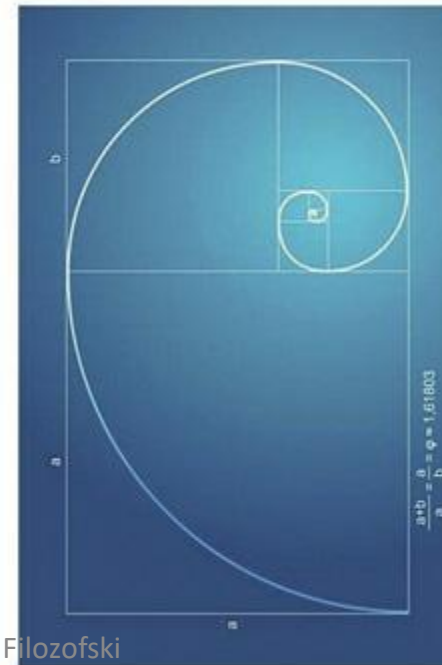

‘Miris i okus; premda nježniji, čuvaju u sebi sjećanje, očekivanje i nadu’

- – Ali u istom onom trenutku kad mi je gutljaj čaja, izmiješan s mrvicama kolača, dotakao nepce, ja uzdrhtah, svrativši pažnju na nešto izvanredno što se zbivalo u meni. Smjesta mi sve nedaće života postadoše ravnodušne, njegovi mi se porazi učiniše bezopasni, a njegova kratkoća prividna... I tad mi na jednom pred očima iskrsne uspomena. Taj okus pripada komadiću madeleine koji mi je u Combrayu, u nedjelju ujutro, davala tetka Leonie kad bih došao u njenu sobu da je pozdravim... Miris i okus; premda nježniji, čuvaju u sebi sjećanje, očekivanje i nadu, i kraj ruševina svega drugoga, na svojim sitnim, jedva zamjetljivim kapljicama, nepokolebljivo nose cijelu golemu zgradu uspomena,....
- Marcel Proust, „U potrazi za izgubljenim vremenom”

Savršena nesavršenost?

- **Zlatni rez** ("phi") je matematičko-strukturalni pojam kojeg uvode Pitagorejci, a najčešće se veže za umjetnost, jer je u povijesti umjetnosti najčešće korišten.
- To je način podjele neke vrijednosti s djeliteljem od približno 1,6.
- Poznat je i kao zlatna sredina te božanski ili zlatni omjer.
- Na što se više dijelova podijeli, to smo bliži točnom zlatnom rezu, no do točnog zlatnog reza nikada se ne dolazi jer je taj broj zapravo aproksimacija

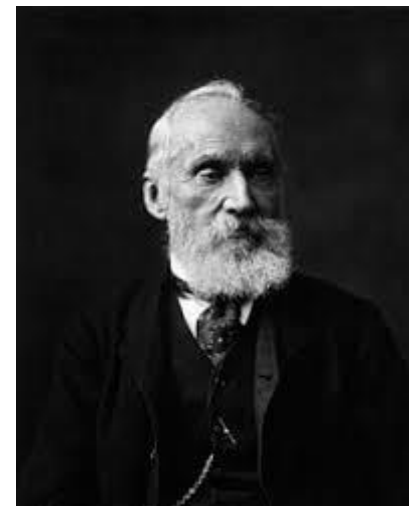
Nesavršena savršenost / savršena nesavršenost

- Tražimo savršenstvo, ravnotežu, simetriju, harmoniju, sklad, ljepotu
- Škola jest mjesto usklađivanja **simetrije** ekosustava (pravila, norme, zakoni, uloge, sustav) s **asimetrijama** pojedinca (razvojne značajke, tradicija, odgoj, interesi, karakter)

Kako se nositi s nesigurnošću u obrazovanju?

- Francuski filozof Voltaire napisao je: „Sumnja je neugodna, ali sigurnost je apsurdna”
- Lord Kelvin *“Kada možete izmjeriti ono o čemu govorite, te to izraziti brojevima, tada znate nešto o onomu o čemu govorite. Kada to ne možete izraziti brojevima, vaše je znanje manje vrijedno i nezadovoljavajuće vrste. Ono može biti tek početak znanja, a tada ste krenuli prema razini znanosti.”*

Kako se nositi s nesigurnošću u obrazovanju?

Nobelovac Lars Peter Hansen često navedeni citat koristi kako bi ilustrirao opći stav javnosti prema **nesigurnosti**.

- Kada promišljamo vlastitu budućnost, svjesni smo da će se možda razviti drugačije, ali ne znamo koliko drugačije, što u naše živote unosi potpuno novu dimenziju nesigurnosti, koju je iznimno teško izraziti matematički
- Lars Peter Hansen odlučio je odgovoriti na pitanje „*Ne znamo zašto ne znamo, stoga zašto bismo i pokušali odgovoriti na taj izazov*”
- Njegova je Opća metoda trenutaka (Generalized Method of Moments, GMM) dokazala da je nesigurnost sastavni dio života, društva i ekonomije, te da ju kao takvu treba uvijek prihvatiti
- Uspio je u složene matematičke izračune uvrstiti različitosti, dvojbe, vjerovanja i skepticizam ulagača i potrošača
- Za svoje je inovativni rad nagrađen **Nobelovom nagradom za ekonomiju** 2013. godine

Early on, in discussions of financial oversight, people would say, 'Well, this is a very complicated problem, therefore it requires a complicated solution.' And at that step, I would say, 'Well, wait a minute. Just because it's a complicated problem doesn't mean the best course of action immediately is one that's complicated.'

- Lars Peter Hansen -

quoteparrot.com

Kako prihvatiti nesigurnost u odgoju i obrazovanju?

- Put prema više sigurnosti vodi kroz kvalitetnije obrazovanje
- Hansenovo stajalište je da **sumnja postoji** u svim modelima obrazovanja. Agensi koji odlučuju o modelu obrazovanja uvijek će biti skloniji onima koji im s veikim samopouzdanjem nude gotova manifestna rješenja.
- Obrazovanje samo po sebi jest **put pun nesigurnosti**, nestabilnosti i promjenjivih okolnosti, ali je njegoa prednost što širi horizonte i orijentira pojedinca prema osobnom odabiru.
- „Kada pohađate školu, stječete širok opseg vještina i znanja. Počinje vas zanimati matematika, odjednom imate interes za prirodne znanosti i istraživanja, dok vas uskoro možda obuzme strast i ljubav prema književnosti. Obrazovanje vam omogućava prilagodljivost i mogućnost izbora onoga čime se želite baviti u budućnosti. Čak i tijekom prve dvije godine fakulteta, još uvijek nisam znao što želim raditi. Ali veća sama činjenica da sam stekao ogromnu količinu različitih znanja omogućila mi je prilagodljivost i sposobnost kasnijeg jednostavnijeg izbora.

Vjera u moć, ulogu i granice odgoja

To je neodgojeno dijete!
U maniri fino odgojene dame...
Tko je njega odgajao?
Oni su tako odgojeni...
Lijepo je odgojen...
Bili su odgojeni više kao Švicarci, nego kao Irci.
On je gradsko dijete...
Vidi se da se ulagalo u njezin odgoj...
„Balavac” neodgojeni, nemaš ti pojma!...
To je pitanje kućnog odgoja...
Odgojena je u finoj obitelji...
Bečka škola- nema šta!

Moć i granice odgoja

- Opisujući ključnu dvojbu o utjecaju odgoja na razvoj pojedinca, Menon pita:
- *„Možeš li mi reći, Sokrate, je li vrlina nešto što se može poučiti? Ili nije nešto što se može poučiti, nego je nešto što se može uvježbati? Ili nije ni nešto što se može uvježbati ni nešto što se može poučiti, nego je ljudi stječu naravljju ili nekim drugim načinom?“*

Platon, Menon

Moć i granice odgoja

- U klasičnoj antičkom kalokagatijskom idealu obrazovanja, ***phronesis*** predstavlja vrstu mudrosti ili inteligencije koja je više usmjerena na praktično djelovanje
- Phronesis implicira sposobnost dobrog prosuđivanja i vrsnosti karaktera ili navika pojedinca, kao praktične vrline
- U Aristotelijanskoj etici, phronesis se razlikuje od drugih vrsta mudrosti ili intelektualnih vrlina poput ***episteme*** ili ***techne***
- Stoga se najčešće određuje kao praktična mudrost ili razboritost, čak i svjesna pažnja (eng. mindfulness)

Koncept „duha” u klasičnoj humanističkoj teoriji odgoja

- Georg Wilhelm Friedrich Hegel (*Phänomenologie des Geistes*):
- ”Umjetnost, znanost i religija zapravo su opredmećenja duha u kojima se artikulira ono što premašuje slučajno i subjektivno te je kao zahtjev za istinom koja sve povezuje središnje za svaki obrazovni proces”
- „Obrazovanje na taj način uvijek predstavlja posrednički posao između individualnih razvojnih mogućnosti i općenitih zahtjeva, uvriježenosti objektivnog duha.”
- „Obrazovanje nije ništa izvanjsko duhu, nego je medij u kojemu se duh uopće može realizirati.

Koncept „duha” u klasičnoj humanističkoj teoriji odgoja

- Wilhelm von Humboldt (Theorie der Bildung des Menschen):
- „Čovjekovo spoznajno mišljenje uvijek je samo pokušaj njegova duha da pred samim sobom bude razumljiv, njegovo djelovanje je napor njegove volje da u sebi „postane slobodna i neovisna”, dok se pak njezina radišnost pokazuje kao težnja čovjeka kao aktivnog bića- čovjekovo djelovanje i mišljenje ima predmet koji pokušava „obujmiti što je više moguće svijeta i povezati ga sa sobom što tješnje može”.
- Wilhelm von Humboldt (*Über das Studium des Altertums, und des Griechischen insbesondere, 1793.*):
- „U grčkom se karakteru obrazovanja pokazuje prvotni karakter čovječanstva općenito, prožet visokim stupnjem profinjenosti, kao da bi svagda bilo moguće.”

Koncept „duha“ u klasičnoj humanističkoj teoriji odgoja

- **Karl Jaspers** tvrdi da je izlaz iz krize međuljudskih odnosa, kao prije svega duhovne krize, u svjesnoj borbi čovjeka za svoju bit putem nadržavanja vlastita ega, pomirenjem unutarnjeg života uma i duha s izvanjskim izazovima života i rada.
- **Friedrich Nietzsche** ukazuje da je čovjekova zadaća prevladati samoga sebe i prijeći preko svojih ljudskih slabosti i osobina.
- U djelima „O budućnosti naših obrazovnih ustanova“ i „Schopenhauer kao odgajatelj“, afirmirajući školu kao mjesto razvitka kulture i oslobođenja (Bildung als Befreiung), piše: „...obrazovanje ne treba biti puko ulijevanje znanja svoga vremena u ponizne glave odgajanika već upravo osnaživanje za samostalnost, vlastitost i ponajviše stvaralaštvo. Potrebno je biti kreativni stvaralac budućnosti, a ne tek stroj za reproduciranje znanja ili rob nametnutih i često nelogičnih pravila društva!“
- Škole su za Nietzschea mjesta obilježena bogatstvom i potrebitostima života, mjesta slobode u kojima djeluju poučavatelji i učenici slobodni od prisile na korisnost, na relevantnost prakse, na važnost života, na aktualnost- bila su to mjesta dokolice, vjerna zrcala razvitka jedne kulture.
- Dakle, mjesta iskoraka od neuljuđenosti do uljuđenosti, pozornice personalizacije i socijalizacije, fleksibilnosti i kreativnosti, mjesto pripreme za budući samostalni i život među drugima.

Koncept „duha” u klasičnoj humanističkoj teoriji odgoja

- Kao filozof Kant je prije svega bio zainteresiran za fiziku zemlje i svemirskih tijela, a proučavao je i metafiziku.
- Želio je proniknuti prirodu ljudskog iskustva: kako ljudi uopće mogu nešto spoznati i na čemu se temelji njihovo znanje, a uskoro je počeo sumnjati u temeljne odgovore prijašnjih filozofa.
- Kantova se filozofija može podijeliti u dva dijela: predkritičko i kritičko razdoblje.
- U predkritičkom razdoblju Kant se bavi materijalističkim tumačenjem svijeta, dok u kritičkom razdoblju daje kritiku filozofije svojih prethodnika, te tako potpuno prelazi na idealizam.
- Upravo u svojoj kritičnoj fazi objavljuje svoja najveća djela: Kritika čistog uma, Kritika praktičkog uma te Kritika snage suda u kojima pokušava odgovoriti na pitanje: “Što je čovjek”.
- Temeljne misli svoje filozofske nauke o religiji, pak, Kant razvija u djelu Religija unutar granica čistoga uma

Kako bi Kant preživio društvo efikasnosti, kvalitete i internacionalizacije?

- Akademski svijet i obrazovana javnost 2004. primjerenim respektom obilježili su 200.g. od smrti svjetski priznatog filozofa Immanuela Kanta
- Kant je demonstrativno odbijao mobilnost te svoj rodni Königsberg (Kalinjingrad) nikada nije napuštao
- Nakon studija skrasio se u službi kućnog učitelja i knjižničara, sve dok nakon dugog čekanja nije dobio trajnu profesuru na Sveučilištu u Königsbergu bez ikakvog međunarodnog iskustva i boravka u inozemstvu
- Tek što je dobio namještenje, uslijedilo je „10 godina šutnje” - napisao je i objavio samo 2 novinska članka, što bi u današnjim uvjetima sigurno značilo pozivanje zbog manjka truda i neefikasnosti istraživačkih rezultata
- Kant je, međutim, tijekom tih 10 godina bio dekanom Filozofskog fakulteta, stalni član Senata, kasnije čak i rektor Sveučilišta, no čitavih 10 godina u njegovoj glavi rasla „Kritika čistog uma”
- navedenih „10 godina šutnje” možda su i najproduktivnije godine u povijesti znanosti općenito (K. P. Liessmann, *Teorija neobrazovanosti*, 2008.)

Ne-kognitivne ili meke vještine

- Pedagogija i srodne društvene znanosti imaju dugu tradiciju poznavanja rezultata koji ukazuju da uspjeh u školi i životu nadilazi samo čimbenike poput kognitivnih vještina i sposobnosti učenika
- Stručnjaci za područje obrazovanja, psiholozi i ekonomisti, u SAD-u i drugim razvijenim zemljama jasno su povezali „**ne-kognitivne ili meke**” vještine sa školskim postignućem (Wolfe, Johnson, 1995; Duckworth, Seligman, 2005)
- **Meke vještine** odnose se na skup znanja, vještina, stavova i osobnih kvaliteta koje pojedincima omogućavaju učinkovito kretanje kroz okolinu, suradnju s drugim osobama, osobno postignuće i ostvarivanje rezultata
- Razlikujemo ih u odnosu na formalne ili tvrde vještine koje su vezane za tehničke, profesionalne ili akademske vještine (Lippman, Ryberg, Carney i sur., 2015)
- Meke vještine je teško pratiti i mjeriti, iako je poznato da omogućavaju pozitivne ishode djeci i mladima u različitim sferama života (obitelj, posao, slobodno vrijeme) (Gates i sur., 2016)

Uspješan osobni razvoj djeteta

- The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (2003, 2007), vodeća udruga za istraživanje socio-emocionalnog razvoja (SEL), ističe **5 vještina** kao temelja uspješnog osobnog razvoja:
- 1. Svijest o sebi: poznavanje vlastitih osjećaja i misli; realistična procjena vlastitih sposobnosti i čvrsto samopouzdanje;
- 2. Svijest o socijalnoj okolini: preuzimanje perspektive i razumijevanje osjećaja, misli i potreba drugih; pozitivna interakcija s različitim i drugačijima;
- 3. Samokontrola: vladanje emocionalnim dimenzijama ličnosti s ciljem pospješivanja ostvarivanja postavljenih životnih cilja i zadaća; učinkovita i uspješna sposobnost tolerancije frustracije
- 4. Interpersonalne vještine: sposobnost stvaranja i održavanja zdravih i pozitivnih odnosa utemeljenih na iskrenoj komunikaciji, suradnji, otpornosti na vršnjački pritisak, nenasilno rješavanje sukoba, sklonost traženju pomoći
- 5. Odgovorno odlučivanje: donošenje odluka na točnim i sigurnim izborima uvažavajući relevantne informacije, osjećaje i potrebe drugih; preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke
- Intenzivno istraživanje školskih kurikuluma u zadnjih 20 godina ukazuje na **potrebu** da škole naglasak stave na razvoj učenikovih emocionalnih, akademskih, socijalnih i moralnih dimenzija (Cohen, 2006; Elias, & Arnold, 2006; Narvaez, 2006) Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004)

Dimenzije socijalne kompetencije

- znanje, stavovi i vještine povezane s barem 6 područja:
- 1. svijest vlastitim i osjećajima drugih
- 2. kontrola nagona i primjereno ponašanje
- 3. učinkovita komunikacija
- 4. stvaranje zdravih i smislenih odnosa
- 5. suradnja s drugima
- 6. učinkovito rješavanje sukoba

Rezultati istraživanja o dimenzijama socijalnog razvoja

- Nakon desetljeća istraživanja, donesen je zaključak → najbolji pojedinačni prediktor prilagodbe u odrasloj odbi nije akademsko postignuće, već sposobnost djeteta da se dobro slaže s drugom djecom (Hartup, 1992)
- Dodatno, Wentzle (1993) je utvrdio da su prosocijalno i antisocijalno ponašanje značajno povezani s prosjekom ocjena i postignućima na državnoj maturi (standardizirani testovi), kao i odnosom učitelja prema djetetu
- Ova istraživanja naglašavaju da će **socijalno prilagođeno** dijete puno češće biti i **akademski uspješno** dijete
- Kao objašnjenje važnosti socijalnog razvoja za školski uspjeh, istraživači naglašavaju **da neprilagođena i agresivna ponašanja** smetaju školskom uspjehu jer otuđuju i stvaraju neprijateljski stav socijalne okoline prema djetetu (Caprara, Barbanelli, Pastorelli, Bandura i Zimbardo, 2000)
- Također, djeca **koja kasne** u socijalnom razvoju u najranijoj dobi imaju izražen rizik za brojna antisocijalna ponašanja u budućnosti (Greer-Chase, Rhodes, & Kellam, 2002).

Rezultati istraživanja o socijalnom razvoju

- Istraživanja socijalnog razvoja djece u srednjem djetinjstvu pokazuju da su vještine i sposobnosti usvojene u ranom djetinjstvu **povezane** s akademskim postignućem tijekom cijelog školovanja
- Socijalne vještine predviđaju akademski uspjeh (Malecki & Elliot, 2002).
- Utvrđena je dugoročna povezanost socijalnih vještina i akademskog postignuća od 2.-8. razreda osnovne škole (Mitchell, Elias (prema Elias, Zins, Graczyk, Weissberg, 2003; Capara, Barbanelli, Pastorelli, Bandura, Zimbardo (2000)

Uloga obiteljskog doma i zajednice

- Brooks-Gunn i sur. (2000) predlažu da škole razviju segment obrazovanja roditelja u razdoblju predškolskog odgoja
- Analizom **800 meta-analiza** faktora povezanih s akademskim postignućem, Hattie (2009) naglasio obiteljsko ozračje i uključenost roditelja kao 2-je od 66 najvažnijih
- Niz istraživanja istaknuo tzv. **sociokulturnu klimu** → ozračje obitelji, škole, lokalne zajednice koje posebno odgovara nastanku brojnih pozitivnih razvojnih ishoda za djecu (Epstein, Sanders, 2000; Henderson, Mapp, 2002; Roehlkepartain, Benson, Sesma, 2003)

Uloga školske sredine, razrednog okruženja i vršnjaka

Wang, Haertel i Walberg (1990) istražili 28 kategorija koje utječu na učenje → **8 od 11** najutjecajnijih pozitivnih kategorija bile su povezane sa socijalnim interakcijama, razrednim ozračjem i emocionalnim odnosima s vršnjacima

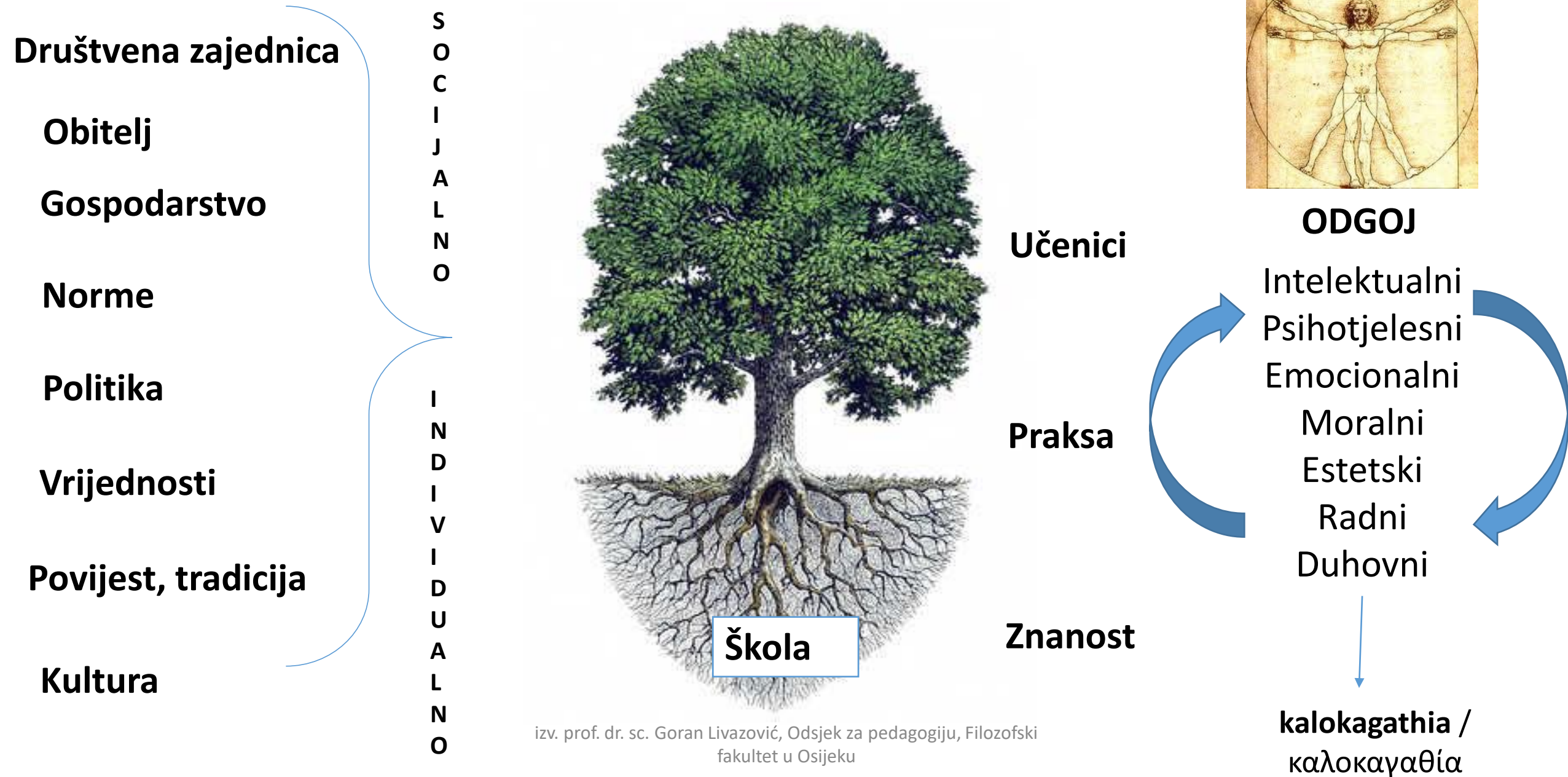
Elias i sur. (1997) zaključili slično → kada škole **sustavno brinu** o socio-emocionalnim vještinama djece, akademski uspjeh se povećava, rizična ponašanja smanjuju, a kvaliteta socijalnog okruženja je kvalitetnija

Što su dobre škole?

- „Kultura škole je sklop temeljnih postavki koje stvara neka skupina razvijajući vanjsko djelovanje organizacije i učeći zajedno, radi postizanja zajedničkih ciljeva” (Thacker, 2007)
- Kultura škole je „stvaranje zajednice učećih subjekata koji si uzajamno pomažu” (Bruner, 2000)
- **Dobra škola** je mjesto gdje:
 - Nastavnici imaju osvijestjen zajednički cilj i vrsno poučavaju
 - Dominiraju norme ponašanja kao što su kolegijalnost, profesionalni razvoj i predan rad
 - Obredno se slave uspjesi učenika, inovacije od strane učitelja i roditeljski doprinos
 - Postoji obilje uspjeha, radosti i humora

- Patterson i Deal (1998:29, prema Staničić, 2006:320)

Socijalno partnerstvo u obrazovanju

Trihotomija temeljnih odnosa znanja, emocija i djelovanja / ponašanja

- Prema Vukasoviću (1991), postoje 3 dimenzije važne za učenje, poučavanje i ponašanje:
- A) racionalna dimenzija – usvajanje znanja, činjenica, pojmova i generalizacija kao podloge, objekta ili predmeta mišljenja
- B) afektivna ili emocionalna dimenzija – stvaranje emocionalno toplog odnosa prema objektima ili predmetima spoznaje (ljubav prema znanju, vrednotama, idejama)
- C) konativna ili volja dimenzija- znati i voljeti ono što se zna postaje osnova djelovanja i ponašanja
- → temelji Deweyeve **filozofije pragmatizma** (Komensky, Pestalozzi, H. Gaudig)

Trihotomija temeljnih odnosa znanja, emocija i djelovanja / ponašanja

- Cornwall i Cunningham (1989) pretpostavili su tri ključne sastavnice **religioznog ponašanja**:
- Znanje ili spoznaja (kognicija)
- Emocije ili osjećaji (afektivnost)
- Činjenje ili ponašanje (konativna dimenzija) knowing (cognition), feeling (affect), and doing (behavior).
- McGuire (1992) je odredio religioznost kao intenzitet posvećenosti prepoznatljivom sustavu vjerovanja, koji se izražava stavovima i ponašanjem

O odnosu znanja, vjere i iskustva

- **Gabriel García Márquez**
- *“All human beings have three lives: public, private, and secret”*
- Glasoviti nobelovac Gabriel García Márquez napisao je da svako ljudsko biće ima tri povezana duhovna obzora i sfere života: *javnu, privatnu i intimnu*.
- Upravo vlastitom duhovnom dimenzijom čovjek nadilazi samoga sebe, stoga je dimenzija duha intuitivna mudrost koja veže čovjeka sa stvarnošću.
- Ljudski je duh nematerijalna pokretačka snaga i životno načelo koja nas čini onim što jesmo, neprestano nas vodeći prema potrazi za temeljnim egzistencijalnim pitanjima.

Prednosti i beneficije religioznosti i vjerovanja

- Istraživanja Anthrop-Gonzalez i Elms (2007) pokazala su da je **visoka religiozna** predanost studenata pozitivno povezana s akademskim postignućem, jer ih doživljaj ili „osjećaj bliskosti“ s Bogom usmjerava, omogućava veću usredotočenost i pruža podršku u teškim trenutcima.
- Kada je riječ o **pozitivnim implikacijama** i zaštitnom djelovanju vjere, mladi religiozni ljudi manje su skloni: rizičnim ponašanjima i uporabi opijata (Lippman i sur., 2004), skloniji prosocijalnim aktivnostima (Bridges, Moore, 2002),
- Smith i Faris (2002) navode da imaju **manje problema** sa zakonom i izbjegavaju nasilno ponašanje, rjeđe izostaju ili napuštaju školu, te imaju manje problema s pedagoškim mjerama.
- Regnerus, Smith i Fritsch (2003) utvrdili su da religiozna djeca **žive zdravije** jer češće vježbaju, zdravije se hrane, oprezniji su u prometu, te imaju jasan ciklus životnih navika.
- Dugoročno, niz istraživanja pokazao je da religiozni pojedinci imaju **stabilnije obiteljske odnose** (Pearce, Axinn, 1998), manje razvoda i rastava braka (Booth i sur., 1995), te su kao roditelji uključeniji u život vlastite djece (Wilcox, 2002).
- Također, rjeđi su **počinitelji** obiteljskog nasilja (Ellison, Bartkowski, Anderson, 1997), s manjim rizikom od samoubojstava (Donahue, Benson, 1995), **razvijenijih socijalnih vještina** (Thomas, Carver, 1990), duljeg očekivana životnog vijeka (Hummer i sur., 1999), veće sposobnosti nošenja sa stresom i traumama (Balk, 1983; Palmer, Nobel, 1986; Seligman, 1991), te više razine samopouzdanja i životnog optimizma (Smith, 2001).

Izazov mjerenja duhovnosti i vjere

- Brojni istraživači tvrde da je pitanje mjerenja religioznosti vezano uz njezine različite aspekte
- McGuire (1992) je religioznost definirao kao snagu posvećenosti i predanosti prepoznatljivom sustavu vjerovanja, iskazanog stavovima i ponašanjem
- Knowles (2001) tvrdi da ima **poteškoća u definiciji religioznosti**, pa tako Glock i Stark (1965) promatraju religioznost kroz predanost ili posvećenost vjeri, Johnstone (1997) ju opisuje kroz snagu i dosljednost kojom živimo vlastitu vjeru, dok Cornwall i Cunningham (1989) izdvajaju **3 sastavnice** religioznog ponašanja:
 - znanje ili spoznaja,
 - osjećaj ili emocije (afektivna dimenzija) i
 - činjenje (ponašanje)

Istraživanje i mjerenje duhovnosti i religioznosti mladih

- Uporaba **samo manifestnog ili opazivog ponašanja** kao oblika određenja religioznosti za neke pojedince predstavlja izazov
- Primjerice, osoba prihvaća nauk Crkve, redovito čita Bibliju ali rijetko ili nikada odlazi na misu ili druga vjerska događanja
- Isto tako, netko može djelovati i potpuno suprotno, te redovito odlaziti na misu ali zapravo ne biti predani vjernik s aspekta normi, pravila ili vrednota (Albrecht, 1989)
- Proučavanje religioznosti samo s aspekta manifestnog ponašanja stoga bi za neke pojedince bilo krajnje **kompromitirajuće** ukoliko ne bi odgovarali određenoj kategoriji ili definiciji religioznog ponašanja
- Vrlo je zahtjevno promatrati samo „**ukalupljene**” **stilove ponašanja**, posebno ako naglašavaju samo ponašanje ili vjersku predanost, a težiti holističkom pristupu i shvaćanju dubine religioznosti pojedinca, jer svi nisu religiozni na isti način (Johnstone, 1997)

Istraživanje i mjerenje duhovnosti i religioznosti mladih

- Brojni istraživači proučavali su jednostrane pristupe istraživanju religioznosti (Cornwall et al., 1986; Dudley & Muthersbaugh, 1996; Thomas & Carver, 1990)
- Multidimenzionalni instrumenti razvijeni su kako bi se moglo pristupiti različitim sferama života pojedinca (DeJong, Faulkner, & Warland, 1976; Hoge, Petrillo, & Smith, 1982; King & Hunt, 1975; Lenski, 1953, 1961; Stark & Glock, 1968; Yinger, 1970).
- Utvrđeno je da su **zajedničke dimenzije** različitih tipologija:
- 1. privatno religiozno ponašanje (samoiskaz vjernika o nestrukturiranim osobnim vjerskim aktivnostima)
- 2. javno religiozno ponašanje (samoiskaz vjernika o institucionaliziranim vjerskim aktivnostima)
- 3. religiozna vjerovanja (elementi crkvene doktrine u koju vjeruju i polažu nadu)
- 4. duhovna iskustva (emocionalna sastavnica ili „osjećaj vjere” te bliskosti s Bogom, od osjećaja mira, istine i spokoja do iskustva otkrivenja ili vizija)
- 5. posvećenost vjeri
- 6. aktivnost u zajednici (Lenski, 1961; Glock i Stark, 1965)
- 7. orijentacija prema osobnom rastu i težnja ekstrinzičnoj orijentaciji postizanje nereligioznih ciljeva uz pomoć religije (King i Hunt, 1975, Whitley & Kite, 2010).)

Istraživanje i mjerenje duhovnosti i religioznosti mladih

- Niz istraživanja obuhvatio je dimenzije religioznosti čovjeka (Brink, 1993; Hill & Hood, 1999).
- Hill i Hood (1999) su sastavili popis od **124** različitih dimenzija mjerenja religioznosti od 1929. to 1997. godine
- Njihove studije pokazuju da se pitanje individualne vrste i razine religioznosti može promatrati iz **niza perspektiva**:
 - posvećenost vjeri
 - osobna vjerovanja i stavovi
 - osobna iskustva
 - motivacija
 - predanost i dosljednost
 - stil ponašanja

Meke vještine i ne-kognitivna znanja

- Što nam ocjene govore- je li „petica” jamac dobrog čovjeka?
- Što činimo s podacima koje izmjerimo?
- Uspoređujemo li ih, povezujemo, imaju li oni ikakav značaj ili ulogu osim administrativno-birokratske statistike (65-75% odlikaša i vrlo dobrih učenika)
- U školama je jednostavno previše individualnosti, različitosti i posebnosti da bi se mogla zahvatiti jednim mjernim instrumentom

Meke vještine i ne-kognitivna znanja: odgoj za umjetnost i socijalni razvoj mladih

- Umjetnost kao sredstvo rehabilitacije i resocijalizacije prijestupnika i danas se logično nameće kao izvrstan preventivni model u radu s djecom i mladima
- Glazba, ples, fotografija i druge umjetničke aktivnosti **omogućavaju** rušenje kulturoloških, rasnih, etničkih i drugih društvenih prepreka, stereotipa i predrasuda
- Istovremeno, mladima **omogućavaju** osjećaj grupne pripadnosti, osnaživanje vršnjačke međuzavisnosti, prepoznavanje i valorizaciju uspjeha te osobna postignuća

Meke vještine i ne-kognitivna znanja: istraživanja o ulozi umjetnosti u socijalnom razvoju djece i mladih

- Prema istraživanjima, učenici koji pohađaju **izvannastavne i izvanškolske aktivnosti** vezane uz glazbu, bendove, orkestar, zborove ili dramske sekcije značajno manje:
- apsentiraju i napuštaju školu,
- manje koriste drogu,
- rjeđe imaju problema sa zakonom i
- značajno se rjeđe opijaju (U.S. Department of Justice, 2000)

Meke vještine i ne-kognitivna znanja: odgoj i terapija plesom i pokretom

- Fiziološke i psihološke **beneficije** terapije plesom i pokretom može se klasificirati u ***pet temeljnih područja-***
- resocijalizacija i socijalna integracija;
- neverbalna kreativna emocionalna ekspresija;
- samopoštovanje i tjelesno samopoimanje;
- mišićna koordinacija,
- opuštanje i sloboda kretanja; te
- uživanje kroz relaksaciju

Općenito, cilj terapije plesom i pokretom je holistička integracija emocionalnog, duhovnog i kognitivne sastavnice (Payne West, 1984; Rossberg-Gempton i Poole, 1992; prema Ritter, Graff Low, 1996:258)

Meke vještine i ne-kognitivna znanja: art terapija

- Cruz i Sabers (1998; prema Nauert, 2010) su meta-analizom dokazali da su učinci terapije plesom i pokretom kod ispitanika ukupno bili **značajniji** i od farmakoterapije i verbalne psihoterapije
- Njihova meta-analiza (N=1078) pokazala je učinkovitost terapije plesom i pokretom za niz poteškoća, poput anksioznosti, autizma (kod djece i odraslih), karcinoma dojke, cistične fibroze, depresivnog poremećaja (uključujući adolescentski i gerijatrijski oblik), demenciju, poremećaje u prehrani (prejedanje i pretilost), fibromijalgije, rizičnih ponašanja mladih, reumatoidnog artritisa, shizofrenije, somatoformnog i stresnog poremećaja
- Ples se pokazao značajnim u **tretmanu** depresije i Parkinsonove bolesti s gerontološkom populacijom
- Neke od popratnih poboljšanja uključivala su općenito osjećaj boljeg raspoloženja, pozitivnijeg tjelesnog samopoimanja, kvalitete života i interpersonalne kompetentnosti, s posebnim utjecajem na smanjenje kliničkih simptoma poput anksioznosti i depresije (Heimbeck, 2008; Kipp, Herda, Schwarz, 2000; Röhricht, Papadopoulos, Priebe, 2013; prema Ritter, Graff Low, 1996)

Društvena i ekonomska opravdanost odgoja za umjetnost

- 1996.g. RAND je objavio prvo od ukupno tri izvješća o ulozi i utjecaju umjetnosti na prosocijalno ponašanje (APSYS), kojim se nastojalo ukazati da umjetnički odgoj značajno i konkretno pridonosi rješavanju važnih društvenih izazova poput kriminala i nasilja (Stone, 1997; prema Silbert, Welch, 2001)
- Harvardska studija *Project Zero* analizom 188 istraživanja pokazala je povezanost umjetničkog odgoja s nizom pozitivnih društvenih ishoda, koje se može razvrstati u **dvije** temeljne grupe-
- A) prosocijalno ponašanje i
- B) akademsko postignuće
- Između niza **beneficija**, zabilježena je bolja disciplina, veće samopoštovanje, manja stopa apsentizma, kvalitetniji odnos s odraslima, optimističniji pogled na budućnost, veća motivacija, bolji vršnjački odnosi, manje ovisnosti o drogama i veća otpornost na vršnjački pritisak, sve do niže stope kriminalne aktivnosti među djecom i mladima

Društvene i obrazovne implikacije umjetničkog odgoja

- jedan od najboljih pokazatelja su longitudinalni nacionalno reprezentativni rezultati *UCLA Imagination Project* (Catterall i sur., 1999)
- istraživanje **NELS:88** je tijekom desetogodišnjeg razdoblja pratilo više od 25000 srednjoškolaca i utvrdilo **pozitivnu korelaciju** između sudjelovanja i bavljenja umjetničkim aktivnostima te akademskog postignuća, pri čemu Catterall i sur. (1999) posebno ističu viši postotak završetka školovanja i niže stope apsentizma
- Završetak školovanja i manje stope apsentiranja iz škole imaju i jasne ekonomske prednosti
- Osobe koje su obrazovane prosječno zarađuju više i rjeđe koriste državne programe socijalne pomoći, dok istovremeno plaćaju više poreza državi

Društvene i obrazovne implikacije umjetničkog odgoja

- Studija o povratu sredstava uloženi u obrazovanje pokazuje koliko svaki postignuti stupanj obrazovanja utječe na specifične prihode i rashode državnih proračuna (Krop, 1998; prema Silbert, Welch, 2001)
- Kropovo (1998) **cost-benefit** istraživanje o ulozi umjetničkog odgoja u zadržavanju učenika u sustavu obrazovanja kroz utjecaj većeg akademskog postignuća, manjeg apsentizma i recidivizma delinkvenata, složenom je metodologijom čak i u najnepovoljnijem omjeru za buduće zaposlenike, pokazalo da već i završetkom srednje škole američka država ulaganjem u umjetničke programe **za svaki uloženi dolar u obrazovanje vrati 1,47\$** kroz porezne prihode i doprinose budućih radnika (Krop, 1998; prema Silbert, Welch, 2001)
- Prema tome, trošak ulaganja u programe umjetničkog odgoja **mogao bi biti veći za 50%** i opet osiguravati izravne prihode državi i društvu

Kako standardizirano izmjeriti....?

spoznajni interes

samopouzdanje

sreću

povjerenje

ljubav

prijateljstvo

tolerantnost

marljivost

poštenje

empatiju

pravednost

altruizam

solidarnost

humanost

vjernost

domoljublje

motivaciju

integritet

Zaključna razmišljanja....

- Činjenica da ne možemo postići savršeno rješenje mjerenja ne znači da ne možemo postići **bolje ili optimalno rješenje** pitanja mjerenja u obrazovanju – potraga za savršenim nesavršenstvom ili mjerenja nemjerljivog
- Na društvenoj razini → demokracija je najbolji način koji je ljudska vrsta dosegla s aspekta poštivanja ljudskih prava, individualnih različitosti i sloboda, kreativnosti i pravednosti međuljudskih odnosa
- **Churchillov paradoks** – „*Demokracija je najgori oblik vladavine, osim svih drugih koji su dosad iskušavani.*„

Što čini život ispunjenim i sretnim?

- Harvardska studija o sreći i ispunjenosti (Harvard Study of Adult Development, 1938.-...)
- Istraživanje više od 80 godina prati eksperimentalnu i kontrolnu grupu s ukupno 268 mladih ispitanika iz siromašnih predjela, te grupe Harvardskih studenata
- Danas sudjeluje još samo 19 ispitanika, u njihovim 90.-tim godinama
- Uključeno je i više od 1500 potomaka i bračnih partnera ispitanika
- Utvrđeno je da naši **odnosi s drugima**- partnerom, djecom i obitelji, prijateljima i kolegama; te razina zadovoljstva tim odnosima utječe na naše zdravlje (R. Waldinger, voditelj istraživanja)
- Brinuti o vlastitom tijelu je važno, ali briga o odnosima je također oblik brige o sebi- **kvalitetni bliski odnosi**, čak više od novca ili slave, održavaju sreću čovjeka tijekom života, štite od nepovoljnih čimbenika, odgađaju opadanje fizioloških i mentalnih snaga, te su bolji prediktori duljine životnog vijeka i osjećaja zadovoljstva od društvenog statusa, kvocijenta inteligencije ili čak i gena

Zaključno...

- Obrazovni sustavi, škole, nastava i učenje sadrže niz skrivenih, implicitnih i neformalnih znanja, vještina, sposobnosti, iskustava i aktivnosti koje se **nikada neće moći** standardizirano ili kvantitativno izmjeriti ili izraziti
- Desetljeća istraživanja pokazuju da su temeljne prosocijalne, intelektualne i emocionalne beneficije u obrazovanju **transferabilne i povezane**, što znači da poticanjem općih klasičnih vrlina u odgoju promičemo opću sklonost djece i mladih prema spoznaji, društvenim i osobnim vrijednostima, odgovornosti i stabilnim međuljudskim odnosima, te općenitoj sreći i zadovoljstvu
- Ljubazno zahvaljujem na pozornosti!

Izvadak iz Popisa literature

- LaRose, R. A., 2009, The Relationship between Religiosity and Educational Pursuit and Perception, Graduate thesis, University of Utah, dostupno na:
<https://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1430&context=etd>
- Liessmann, K.P., 2008, Teorija neobrazovanosti: zablude društva znanja, Jesenski i Turk
- Nietzsche, F., 1938, Schopenhauer als Erzieher, Reclam, Leipzig
- von Humboldt, W., 1793, Über das Studium des Altertums, und des Griechischen insbesondere, Ausgewählte Schriften, Edition Holzinger. Taschenbuch, Berliner Ausgabe, 2014, 3. Auflage
- Unterhalter, E., 2017, Negative capability? Measuring the unmeasurable in education, Comparative Education, 53:1, 1-16, DOI: 10.1080/03050068.2017.1254945; dostupno na:
<https://www.tandfonline.com/action/showCitFormats?doi=10.1080%2F03050068.2017.1254945>

Izvori s Interneta:

- <https://www.ubs.com/microsites/nobel-perspectives/en/laureates/lars-hansen.html>
- https://convention2.allacademic.com/one/cies/cies18/index.php?program_focus=view_session&selected_session_id=1354513&cmd=online_program_direct_link&sub_action=online_program
- https://www.utpjournals.press/doi/abs/10.3138/tjt.25.suppl_1.77
- <https://www.telegram.hr/zivot/ovako-je-tinejdzer-proust-1890-godine-odgovorio-na-30-pitanja-iz-spomenara-koja-danas-znamo-kao-proustov-upitnik/>
- <https://croative.net/friedrich-nietzsche-i-religija/>